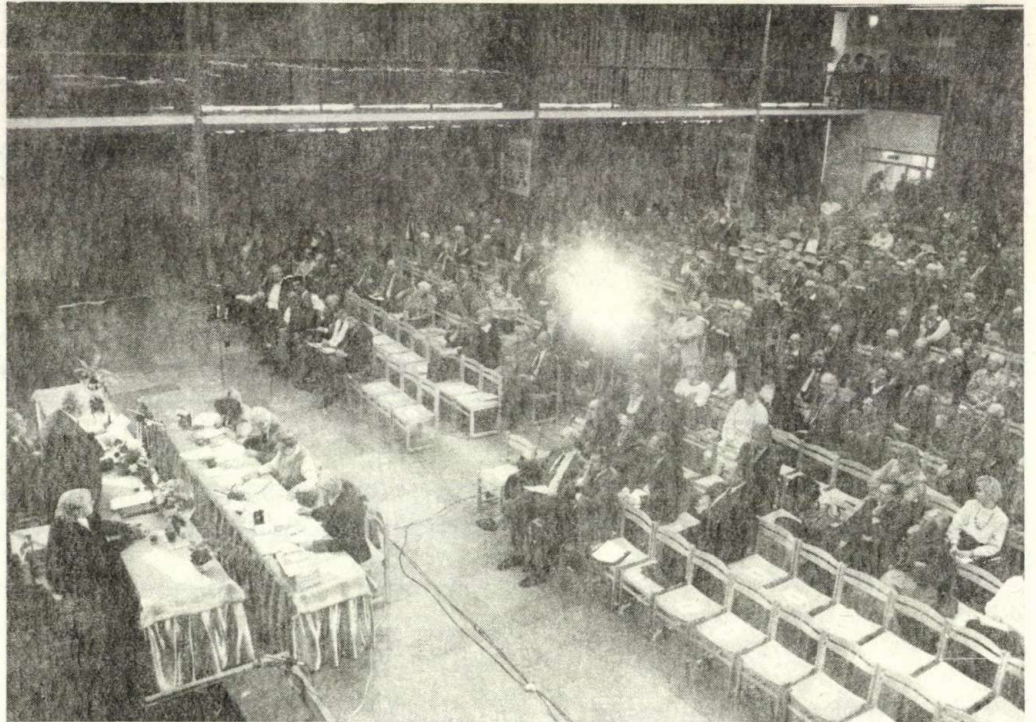

Ringbe száll-e az Írószövetség?

Szerkesztőségünk megkérte Balaskó Jenő költőt, mondja el, milyen volt a Magyar Írók Szövetsége – új nevén: Magyar Írószövetség – ideai közgyűlésének hangulata. Hasonlított-e az előző évek lázas és forrongó vitáira; hogyan viszonyul napjaink mozgalmas közéletéhez?

Míg az előző években a társadalom és a politikai élet lényegét tekintve csendes volt, sőt szürke, szinte számárszürke, addig az írószövetségi közgyűlések mindig próbára tették a politikai élet vezetőinek idegeit, de a szövetség vezetőinek életkedvét is. Az 1986-os közgyűlés méltán nevezhető az író társadalom hadüzenetének, aminek következtében a sztálinista politika és kultúrpolitika kétségbeesett utóvédharcba menekült. Senki nem felejtheti el Csoóri Sándor szóváltását Berecz Jánossal, aki a szövetséget a feloszlatással is megfenyegette. Arra is emlékezni fog mindenki, amikor Csurka István bejelentette: „Uraim, ég az Ecsedi Láp!” Amit Berecz semmi mással nem tudott oltani, mint benzinnel. Egész csinos könyvet tesz ki az akkori közgyűlés jegyzőkönyve.

A mostanié? Szerintem a lényege elférne pár gépelt oldalon. Most a társadalom forrong, Berlinton Prágán át Szófiáig, az élen ismét Magyarországgal, de mindez nemigen volt most érezhető az írók magatartásán. Kiengedtek? Elfáradtak? Lehetséges, és ezen nincs is mit csodálni.

A tárgyalási idő nagy részét a 6-7 oldalas új szervezeti szabályzat előterjesztése és vitája vette igénybe és természetesen a pénzügyek. Ez volt talán a legfontosabb: a kiadók pénztelensége, a nyomdák pénzszipolya, a kereskedelem nyomorúsága stb. Aki eddig szegény író volt, röhöghet: ezentúl még szegényebb lesz; de a nagy jövedelműek teljesen pánikba estek: ezentúl nemigen lesz módjuk (?) három kiadásban megjelentetni egy-egy művüket, amikor még az elsőt se adta el a kereskedelem.

Ebből a szövetségből kitalálom 100–120 olyan író, aki mindenképpen a nemzet szellemi elitjéhez tartozik. Ennek megfelelően többet vártam a közgyűléstől, és állíthatom, hogy mindenki így van ezzel. Nem jelenti persze mindez azt, hogy ne lettek volna felemelő pillanatai az összejövetelnek. De érdekes módon: ez a meglepetés se onnan jött, ahonnan vártuk, nem egy író, hanem fiatal miniszterelnökünk bizonyult a legjobb szónoknak, úgy kiállításával, mint a mondottak tartalma alapján

Cseres Tibor a leköszönő elnök

egyaránt. Komoly intellektus. Magyar íróknak nem volt alkalma ilyesmit tapasztalni az elmúlt 40 évben.

Lejegyeztem a fontosabb gondolatokat. Koczás Sándor főtítkárral feltette a szónoki kérdést: „Hol vannak a hatalom azon képviselői, akik 86-ban a szövetség betiltásával fenyegetőztek, majd egy teljes éven át parkolósávba kényszerítették azt?!” – Majd: „Nem Árkádiában, hanem Magyarországon vagyunk!” – Ez bizony így van, mert köztudott, hogy Árkádia egy peloponnészoszi görög tartomány, melyet az ókori költők a csendes boldogság hazájaként emlegettek.

Lengyel Balázstól is idézek egy figyelemre méltó gondolatot: a szélsőségek képviselői közelebb állnak egymáshoz, mint az igazi humanizmus képviselőihez. Luther, Kálvin és a katolicizmus minden háborúságuk ellenére is közelebb álltak egymáshoz, mint Erasmushoz, Erasmus csendes humanizmusához.

Sántha Ferenc rámutatott, hogy a világháború óta kétszer álltunk Közép-Európa elé példaként: 1956-ban és 1988-ban. Beszélt a hamis és fölösleges internacionalizmusról, a kozmopolitizmusról is, és nekem óhatatlanul eszembe jutott Kodály Zoltán tanítása: először legyen az ember nemzeti, és utána, ha marad ereje, lehet nemzetközi.

Kiss Dénes szerint az önálló Erdély egész Európa érdeke, és úgy működhetne, mint Svájc: a népek kiegyenlítő edényeként. Nehezményezte, hogy ma már a fiatalok nem olvassák a „Pál utcai fiúk”-at, az „Egri csillagok”-at és a „Légy jó mindhalálig” című könyveket, ehelyett verik a kertészeket. A könyvek kiadása érdekében és az ifjúság nevelése ügyéért felajánlotta a saját és a felesége arany karikagyűrűjét.

Fekete Gyula a fáradságos alapszabály-vita mellett nem felejtette el a közismert „kultúrsemét-kultúrmocsok” megjelöléseit

megtoldani a „kultúrmarkó” újkeletű minősítéssel, egy mozgalmas élet után. (Ha Kodály hallaná e sok „kultur”-t, kiköltözne a nemzeti művelődésből.)

Kis Pintér Imre kinyilvánította, hogy a kritika hiánya az irodalomról való gondolkodás hiánya. Ezt eddig nem tudtam. A „Magyar Napló”-ról pedig szó szerint: „Előrs!” – Nofene! Avantgárd? Ezt sem tapasztaltam. Majd újfent kifakadt: „Nincsenek kritikásaink!” Nem tudom, mit szól ehhez Balassa Péter, Radnóti Sándor, Domokos Mátyás és a többi tisztelt tudós barátunk, mindenesetre jó lenne, ha újrászületnének, hátha észrevennék őket.

Konrád György finom paralel-kurzusra invitált: a PEN a Nyugattal való kapcsolatot, az Írószövetség a Kelettel való kapcsolatot jelentette; az Írószövetség a párt irányítása alatt állt, a JAK pedig a KISZ-től függött. Javasolta, hogy az egész JAK-ot vegyék fel az Írószövetségbe, most már úgy sincs pártirányítás. Lakatos István kiváló költőnk szerint fel lehet venni a JAK-ot, de erősen megválogatva.

Tábor Ádám szerint: „A 86-os közgyűlés után a vezetőség taktikusan és bátran kitartott, de 87 decemberében behódolás-szerű kompromisszumot kötött a bukófélben lévő kultúrpolitikusokkal, ezzel eljátszotta azt a történelmi esélyt, hogy 1988-ban az elégedetlenség fókuszába kerülve egységes szellemi ellenzékként lépjen fel. Ez esetben jóval kevésbé polarizálódott volna az ellenzék két szárnya, nem lett volna kijátszható egymás ellen. Magyarság és demokrácia prioritása nem lehet vita tárgya; mi mást jelenthetne a demokrácia Magyarországon, mint a magyar nép uralmát.” Ez bizony így van.

Cseres Tibor elnök nagyon érzékenyen reagált erre, és személyét sértő bírálatnak tartotta az okfejtést. Kijelentette, hogy a szövetség 87-ben konstruktív egységet képviselt a kormány felé, aki az összedőlőfélben lévő székházat rendbehozta. Ugyanakkor a szövetség presztízse nem szűnt meg egy percig sem.

Megpróbálom Németh Miklós beszédének a lényegesebb fordulatait feleleveníteni. Például: „Először veszek részt közgyű-

Szavaz az Írószövetség közgyűlése

„Mit ajánl ez a kormány az írók szövetségének? Szövetséget a demokráciáért. A népuralomért, amelyben – mint tudjuk és valljuk – a szabadság szüli a rendet.” – „A magyar irodalmat ez a kormány a legrégebb óta folyamatos és legitim nemzeti intézménynek, integratív erőnek tekinti, s kéri, tisztelettel kéri: vegye magára ennek minden felelősségét!”

Németh Miklós idézett Illyés Gyula 1942-es (!) naplójegyzeteiből: „Meggűnhet Európa Európa közepén is. Amikor Románia elvágtá amúgy is gyenge szálait Nyugat felé, egy év alatt vajjakosai, sámánjai és táncoló törzsfői teremtek. Hagyjuk abba a francia és angol regények fordítását? Máris előugranak a tűzimádók, Hadúr áldozói. Lőjük le az intellektuelt? Máris feltámad a Walhalla. De falazzunk körül akár csak egy megyét, mondjuk Provence-ban, az is rögtön zuhanni kezd visszafelé, előbb csak a mitikus Ázsia, aztán a totemes Afrika, majd a véráldozó Polinézia színvonalára.” Borzongató sorok: 1942-ből!

„Félek, írók között különösen, a képzavartól, de megkockázatom: szükségünk van az írók iránytűjére, egyrészt azért, mert a Szküllák és Kharübdiszek, amelyek között el kell hajóznunk: tényleg életveszélyesek. A kormányos megteheti, hogy az árbochoz kötözi magát – néha úgy érzem: ez már meg is történt – de azt már nem, hogy a társak, az evezősök fülét beviaszolja. A szirénhangok minden irányból erősen hallatszanak, az erre-arra rángatás növeli az életveszélyt. De kérem, higgyék el, azért is nagyon kellene a hiteles iránytű, mert most át lehet jüni a szorosokon!” – „Ezt a lehetőséget kihagyni, saját megosztottságaink, kiegyensúlyozottságaink miatt most zátonyra futni: mérhetetlen történelmi véték lenne.” – Hát ilyen miniszterünk is van.

Természetesen Glatz Ferenc sem maradt el, lendületes improvizációval szinte átvilágította az egész kultúréletet, és bejelentette: többszáz milliós Pro Hungaria ösztöndíjrendszert hoznak létre a művelődés előmozdítására.

Végül mégiscsak történt valami új velünk is: az eddigi lassú és ugyancsak konzervatívnak mondható írószövetségi szerveződések belől létrehoztuk az Új Magyar Irodalomért platformot, mely a politikán túl most már a szépírói feladatok felé tekint. Az eseményt Csordás Gábor jelentette be, az alapító tagok névsorával: Esterházy Péter, Csordás Gábor, Balassa Péter, Szilágyi Ákos, **Eörsi István**, Parti Nagy Lajos, Csaplár Vilmos, Dobai Péter, Radnóti Sándor, Lengyel Balázs, Konrád György, Tábor Ádám, Szkárosi Endre, Kukulcsy Endre, Körösi P. József, Jókai Anna és szerény személyem.

Mіндеzen kívül volt egy másik közgyűlés is: a szünetekben és este az ülések után az elmaradhatatlan kocsmázások következtek, amikor is gazdagon bontakozhatott ki a mindenkori magyar íróársadalom igazi tehetsége, minden tekintetben.

Úgy néz ki tehát: *ringbe* szállunk.

Konrád György, Csaplár Vilmos, Dobai Péter

léjükön, de ez – azt hiszem – nem túl nagy hátrány.” – „A pályát kiszabó, régi állampárt, mint monopol hatalmi központ, megszűnt, lebomlott, kövült maradványai pedig – némely fordított Kőműves Kelemenek éjszakai visszafalazási kísérlete ellenére – napról napra bomlanak.”

Bibó 56-os helytállásáról szólva: „Mindnyájan tudunk olyan államminiszterről, aki már csak egyedül ült a parlamentben, nem hetei, hanem csak percei voltak, de nem magát mentette, hanem a nemzet és a jövő iránti felelősséggel működött. Tragikomikus ez? Don Quijote-i? Lehet, hogy egyesek annak látták, mára mégis ezt a tartást igazolja az idő.